

3. Мондич О.В. Загальні підходи до формування предметної компетентності майбутніх учителів із анатомії та фізіології людини / О.В. Мондич // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.; редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) [та ін.]. – Запоріжжя: КПУ, 2015. – Вип. 43 (96). – С. 243-251.
4. Наказ МОН № 665 від 01.06.13 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/> (с. 39). – Назва з екрану.
5. Професійно-кваліфікаційна характеристика учителя початкових класів на основі компетентнісного підходу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oipop.ed-sp.net/taxonomy/term/3144>. – Назва з екрану.

REFERENCES

1. Kontsepsiya novoyi ukrayins'koyi shkoly. [Elektronnyy resurs]. – Rezhum dostupu: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>. – Nazva z ekranu.
2. Derzhavnyy standart pochatkovoyi zahal'noyi osvity. [Elektronnyy resurs]. – Rezhum dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>. – Nazva z ekranu.
3. Mondych O.V. Zahal'ni pidkhody do formuvannya predmetnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv iz anatomiyi ta fiziolohiyi lyudyny / O.V. Mondych // Pedagogika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiy i zahal'noosvitniy shkolakh : zb. nauk. pr.; redkol.: T.I. Sushchenko (holov. red.) [ta in.]. – Zaporizhzhya: KPU, 2015. – Vyp. 43 (96). – S. 243-251.
4. Nakaz MON № 665 vid 01.06.13 roku. [Elektronnyy resurs]. – Rezhum dostupu: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/> (s. 39). – Nazva z ekranu.
5. Profesiyno-kvalifikatsiyna kharakterystyka uchytelya pochatkovykh klasiv na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu. [Elektronnyy resurs]. – Rezhum dostupu: <http://oipop.ed-sp.net/taxonomy/term/3144>. – Nazva z ekranu.

О.В. МОНДИЧ. МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРЕДМЕТНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МЛАДШИХ КЛАССОВ ПО АНАТОМИИ И ФИЗИОЛОГИИ ЧЕЛОВЕКА

Стаття присвячена решению актуальной проблемы развития и реформирования высшего образования современной Украины – подготовке учителя младших классов в контексте компетентностного подхода. Рассматриваются содержание и структура предметной компетентности по анатомии и физиологии человека, ее место и значение в системе профессиональной подготовки учителя младших классов. Предлагается методика формирования и развития предметной компетентности по анатомии и физиологии человека, которая включает содержательно-целевой, деятельностный и контрольно-оценочный компоненты.

Ключевые слова: предметная компетентность, анатомия и физиология человека, подготовка учителя младших классов, методика формирования, когнитивный, технологический и мотивационный компоненты предметной компетентности, содержательно-целевой, деятельностный и контрольно-оценочный составляющие методики.

O.V. MONDICH. METHODS OF FORMING SUBJECT COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF INITIAL CLASSES ON ANATOMY AND HUMAN PHYSIOLOGY

The article is devoted to solution of actual problems of development and reform of higher education in modern Ukraine – training of primary school teachers in the context of the competence approach. Discusses the content and structure of the subject competence in anatomy and physiology, its place and importance in the system of professional training of primary school teachers. The technique of formation and development of subject competence in anatomy and physiology which includes the substantial-task, activity and monitoring and evaluation components.

Key words: subject expertise, anatomy and physiology, training primary school teachers, methods of formation, cognitive, technological, and motivational components of competence of subject, content-targeted, activity, control and evaluation components of the methodology.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Н.Б. Грицай.
Одержано редакцією 05.06.2017 р.

УДК: 372: 613

О.А. КОНОНЧУК

КОМПЕТЕНТІСНА СКЛАДОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ ЯК УМОВА ПОПЕРЕДЖЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті, на основі психолого-педагогічних досліджень, окреслена та охарактеризована проблема необхідності професійної підготовки майбутніх вихователів до попередження агресивної поведінки дошкільників. Наголошено на важливості формування його професійної компетентності як однієї з умов попередження агресивної поведінки дошкільників. У структурному складі професійної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ виокремлено превентивну складову та визначено її сутність. Охарактеризовано окремі змістові компоненти превентивної компетентності вихователів ДНЗ. Виявлено взаємозв'язок превентивної компетентності майбутніх фахівців з успішністю попередження асоціальної поведінки у дошкільників. Представлено окремі групи професійних умінь педагога щодо здійснення профілактичної діяльності та етапи формування професійної компетентності у майбутніх фахівців в умовах ВНЗ.

Ключові слова: агресивна поведінка, діти дошкільного віку, превентивне виховання, професійна компетентність вихователя дітей дошкільного віку, превентивна компетентність, професійна підготовка.

© О.А. Конончук, 2017

Сучасний рівень суспільного розвитку в Україні ставить перед підростаючими поколіннями нові вимоги. Особливо значущістю у цьому процесі відзначається період дошкільного дитинства як найбільш вагомий етап у розвитку особистості. Тому увага до становлення особистості у дошкільному віці є вкрай важливою. Це знайшло своє відображення в сучасних концепціях дошкільного виховання, у створенні та забезпеченні особистісно-орієнтованої моделі організації навчального процесу, законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державному базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) в Україні, де визначено, що дитина має стати центром виховного процесу, а його метою – формування соціально активної, творчої, гуманістично-спрямованої особистості. У змісті БКДО в Україні вказується на те, що дошкільна освіта, як перша самоцінна ланка, має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності [1, 3].

Формування особистості дитини, виховання у неї якостей гуманістичної спрямованості та певної моральної позиції – складний педагогічний процес. Проте нині реалізація завдань виховання основ гуманізму в дошкільників, зважаючи на зростаючий соціальний запит, стримується, зокрема, виникненням проблеми агресивної поведінки у дітей вже в дошкільному віці. Так, можна все частіше помітити як дитина направляє агресивну поведінку на себе (своє тіло чи особистість); на зовнішні фізичні об'єкти (руйнування, псування іграшок, малюнків однолітків та ін.); на символічні і фантазійні об'єкти (серійні агресивні малюнки, захоплення комп'ютерними іграми, які несуть агресивний зміст та ін.). Недостатнє теоретичне осмислення даної проблеми, перш за все – щодо наукового пошуку ефективних форм, методів, технологій роботи з дітьми щодо попередження агресивної поведінки дошкільників, викликає потребу роботи кваліфікованого спеціаліста даного питання. Тому завданням професійної освіти стає підготовка компетентного фахівця для роботи в динамічно мінливих умовах, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, готового до подальшої самоосвіти і саморозвитку. В умовах інноваційних перетворень освітньої сфери змінюється стратегія підготовки фахівців, у тому числі й майбутніх педагогів дошкільної освіти [1; 5; 7]. У зв'язку з цим особливо актуальною стає проблема забезпечення дошкільних освітніх установ професійно компетентними педагогічними кадрами, які здатні до ефективного управління освітнім процесом і можуть в повній мірі реалізувати превентивні можливості ДНЗ щодо попередження агресивної поведінки дошкільників.

Вивченням теоретико-методичних засад попередження агресивної поведінки дітей займалися такі науковці як Н. Баранова, О. Вітюк, Л. Гокіна, Н. Дідківська, З. Ікуніна, Л. Кльоц, І. Марценківська, Т. Мицкан, Н. Носок, Н. Рептух, О. Рогозинська та ін. Так, О. Бовть, Л. Семенюк, Н. Пихтіна розробили методичні рекомендації щодо попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку; В. Оржеховська, Т. Федорченко О. Єжова представили програми із запобігання та зниження рівня агресивної поведінки дітей молодшого шкільного та підліткового віку; В. Ликова, В. Кириченко визначили роль позитивного підкріплення в проблемі попередження агресивної поведінки дитини. У дослідженнях В. Баженова, Т. Бережної, О. Гонєєвої, О. Єжової, Н. Максимової, Л. Мороз, В. Муромець, І. Ковальової, Л. Кондрашової, К. Мілютіної, В. Оржеховської, М. Окаринської, Н. Пихтіної, В. Приходько, С. Сургової, Т. Тарасової, С. Толстоухової та ін. – знаходимо визначення сутності «*превентивність*» як обов'язкової складової у сфері соціальної політики, а відповідно розвитку, виховання, навчання дітей. Розуміння даного поняття передбачає створення в загальноосвітньому навчальному закладі умов для розвитку особистості дитини [6].

Підготовка майбутніх вихователів є однією з важливих проблем сучасної вищої освіти. Це зумовлено тим, що вихователь є ключовою постаттю процесу формування підростаючого покоління. Аналіз дисертаційних досліджень останніх років засвідчив, що підготовці дошкільних педагогів на сучасному етапі розвитку освіти присвячені наукові праці Л. Артемової, Г. Беленької, Е. Белкіної, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Коваль, Р. Кондратенко, О. Кононко, Н. Кічук, К. Крутій, В. Кьона, Н. Лисенко, Н. Манжелій, Т. Науменко, В. Пабат, Л. Покроєвої, Т. Поніманської, О. Поліщук, Т. Танько, Х. Шапаренко, та інших науковців. Нові підходи до навчання майбутніх педагогів-вихователів, моделювання різних аспектів педагогічної діяльності знаходимо у працях Є. Аксьонової, Л. Богомолова, О. Овчарука та ін. Учені С. Вершловський, О. Добудько, І. Котов, В. Маслов, Т. Новикова, В. Сричевський, В. Стрельников, Н. Харитонова, О. Шиян наголошують на необхідності розробки проблеми фахової підготовки в умовах багаторівневої професійної освіти. Проблеми професійної діяльності вихователя дитячої дошкільної установи, її специфіка, зміст вивчалися В. Логиною, Л. Поздняк, Л. Семушиною. Питання удосконалення змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, З. Борисова, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Н. Голота, Л. Загородня, Н. Денисенко, Є. Карпова, О. Кучерявий, І. Луценко, Н. Лисенко, М. Машовець, Г. Підкурманна, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Г. Сухорукова та інші. Вони наголошують на тому, що професійна підготовка майбутнього вихователя в сучасних умовах має нести в собі результат – професійну компетентність. Формування окремих складових професійної компетентності педагога відображено у дослідженнях А. Богуш, Н. Денисенко, Н. Гавриш, Е. Карпової, О. Кононко, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Т. Поніманської, Л. Хоружої. Цілісне дослідження процесу формування професійної компетентності педагога дошкільної освіти було здійснене Г. Беленькою, яка розкрила сутність поняття «професійна компетентність вихователя дітей дошкільного віку», описала етапи її формування у майбутніх фахівців в умовах університетської освіти.

Отже, пріоритетним завданням вищої освіти є підготовка компетентніших фахівців, вихователів, які відповідали б сучасним вимогам суспільства, були спроможними легко адаптуватися до змін у професійній діяльності, володіли вміннями превентивної діяльності в ДНЗ та постійно поповнювали власний професійний досвід. Оскільки дошкільна освітня ланка є першою, то це дозволяє їй здійснювати вплив на формування соціально-бажаної поведінки дитини дошкільного віку і попередження асоціальної поведінки, зокрема агресивної, дає нам підстави припустити, що попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку повинно бути у зоні професійної компетентності вихователів ДНЗ і потребує подальших досліджень.

Мета статті – обґрунтувати актуальність компетентнісної складової у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти щодо попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку та охарактеризувати окремі аспекти її змісту.

Професійна підготовка сучасних фахівців дошкільної освіти спрямована на формування та подальший розвиток їх професійної компетентності та конкурентоспроможного рівня кваліфікації. Під час професійної підготовки вихователів дошкільних закладів необхідно чітко уявляти як визначається їх професійна компетентність, з яких структурних компонентів вона складається, а також умови її формування і розвитку. Питання професійної компетентності та компетентнісного підходу як інструмента модернізації освіти стали предметом пильної уваги європейських організацій, вітчизняної та зарубіжної педагогічної й психологічної наук. Термін *«професійна компетентність»* використовується для характеристики професіоналізму фахівців, а також якості їх професійної підготовки [2, 46]. Ми використовуємо поняття *«професійна компетентність вихователя»*, що розкрито у дослідженні Г. Беленької, яка наголошувала на тому, що специфіка структури професійної компетентності вихователя полягає в урахуванні професійно значущих якостей особистості. Виходячи з положень вищезазначеного дослідника, що *професійна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу* характеризується здатністю педагога виконувати професійні завдання діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю [1, 91], ми припускаємо, що саме це слугуватиме ефективною умовою попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку. Цю думку також підтверджує той факт, що професійні компетентності вихователя дошкільного навчального закладу, які визначені Галузевим стандартом вищої освіти містять у своєму складі такі компетентності, які необхідні і для здійснення попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку, а саме: оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, плануюча, навчально-розвивальна, виховна, комунікативна, просвітницька, організаційно-педагогічна, контролююча і самовдосконалення.

Але для того, щоб сформувати дані компетентності майбутній вихователь має пройти цілий процес цілеспрямованого навчання у вищому навчальному закладі, де буде поступово ними оволодівати. У науковій літературі визначені основні етапи формування професійної компетентності вихователя в умовах навчання:

- *адаптаційно-орієнтувальний* (усвідомлення і осмислення вибору професії, корекція ціннісних пріоритетів, оволодіння мета- та спеціальними вміннями учіння);
- *змістово-рефлексійний* (набуття знань і професійних умінь, їх осмислення, розкриття індивідуальних особливостей і розвиток на цій основі професійно значущих якостей особистості);
- *практико-перетворювальний* (інтеграція у педагогічне середовище та творча самореалізація) [1, 35].

Науковцями Г. Беленькою, О. Богінч, З. Борисовою доведено, що чим вищий рівень професійної компетентності педагога, тим глибший як безпосередній, так і опосередкований вплив він здійснює на довкілля (через своїх вихованців, їхніх батьків та ін.). Це пов'язано зі збільшенням обсягу знань, досвіду, функцій професійної діяльності, розширенням повноважень особистості [1, 49]. Доцільно також вважати, що від рівня професійної компетентності вихователя ДНЗ буде залежати як здійснення діяльності щодо попередження агресивної поведінки у дошкільників, так і кінцевий результат даної діяльності.

Готовність майбутніх вихователів до попередження агресивної поведінки дошкільників вимагає, перш за все від них, ґрунтовних знань з основ та історії дошкільної педагогіки; здатності розуміти нову інформації щодо проведення превентивної роботи з дошкільниками та їх батьками; розуміння та використання методів критичного аналізу; оцінки якості досліджень у області превентивного виховання, профілактичної роботи з дошкільниками; знання та аналізу можливих факторів формування агресивної поведінки (неправильний тип сімейного виховання, дефіцит уваги, кризи психовікового розвитку (криза 3-х та 7-ми років), несприятлива адаптація до ДНЗ та ін.).

Але динамізм розвитку сучасного суспільства обумовлює те, що професійна діяльність сьогоденного майбутнього спеціаліста дошкільної освіти не визначена на весь період його трудової діяльності, а навпаки, передбачає необхідність безперервної освіти, готовність до постійного підвищення своєї професійної компетентності. Здатність адаптуватися до мінливих умов достатньо актуальна для майбутнього спеціаліста дошкільної освіти. Тому у процесі підготовки вихователів ДНЗ необхідно формувати систему науково практичних знань і вмінь, сприяти розвитку певних особистісних якостей і ціннісних орієнтацій випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати нові професійні завдання. Професійна компетентність саме і є характеристикою такої підготовки вихователя ДНЗ, яка визначає здатність вирішувати професійні завдання, а також проблеми, що виникають у реальних ситуаціях його діяльності з використанням знань і професійного досвіду. Тому необхідно чітко визначити вимоги до майбутніх педагогів дошкільної освіти, які працюватимуть над проблемою попередження агресивної поведінки дітей. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел (А. Алексюка, В. Алфімова, М. Босенко, О. Глузмана, І. Зязюна, В. Оржеховської, М. Лещенко, Н. Ничкало, Т. Іванової, О. Пилипенка, В. Пилипчука, Н. Пихтіної, Е. Помиткіна, С. Сисоєвої, В. Слюсаренка та ін.) а також програм навчальних дисциплін, ми можемо констатувати що фахівець першого освітнього рівня (бакалавра) дошкільної педагогіки для ефективною діяльності щодо попередження агресивної поведінки дошкільників, перш за все, має знати:

- теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної профілактики агресивної поведінки дошкільників;
- існуючі підходи щодо оцінки поведінкової норми і відхилення; класифікації можливих поведінкових відхилень;
- суть і особливості найбільш поширених поведінкових відхилень;
- суть та особливості первинної, вторинної, третинної профілактики як провідних напрямків діяльності щодо попередження агресивної поведінки дітей;
- суть та особливості сучасних соціально-педагогічних технологій профілактики найбільш поширених форм агресивної поведінки дітей;

- прогресивний зарубіжний досвід профілактики агресивної поведінки дітей [3; 4].

Також слід звернути увагу і на вміння майбутнього вихователя, які є дуже важливими у здійсненні попередження агресивної поведінки дошкільників, зокрема:

- застосовувати теоретичні знання для аналізу ситуацій, пов'язаних з агресивною поведінкою дітей;
- використовувати знання для адекватного означення існуючих відхилень поведінки;
- ставити мету і завдання профілактичної роботи відповідно до ситуації, у залежності від форми прояву агресивної поведінки, особливостей особистості дошкільника;
- визначати зміст психолого-педагогічної роботи з дитиною, добирати відповідні зміст, форми і методи профілактики;
- визначати напрямки профілактичної роботи залежно від міри вираженості агресивних проявів у дошкільників;
- практично застосовувати педагогічні технології профілактики агресивної поведінки дітей;
- творчо використовувати вітчизняний і зарубіжний досвід у власній практиці роботи з дошкільниками відповідно до поставленої мети, завдань профілактики та особливостей прояву агресивної поведінки;
- здійснювати розробку індивідуальних програм профілактики агресивної поведінки дітей залежно від чинників, що їх зумовили [5].

Ще однією підставою для характеристики виокремлених нами професійних знань і вмінь, необхідних вихователям для здійснення попередження агресивної поведінки дошкільників стали виділені сучасними науковцями (О. Єжовою, В. Кириченко, Т. Тарасовою, Т. Федорченко, В. Оржеховською) групи професійних умінь, якими мають володіти педагоги для здійснення профілактики негативної поведінки дітей, зокрема агресивної:

- *дидактичні*: знаходити у наукових, публіцистичних джерелах, періодичній пресі інформацію про негативні прояви у поведінці дітей та включати її до змісту основного навчального матеріалу; відбирати та використовувати необхідну інформацію у здійсненні просвітницької роботи серед батьків та колег-вихователів і адаптувати передовий досвід профілактичної роботи;
- *комунікативні*: створювати довірливу атмосферу спілкування з дітьми; налагоджувати взаємодію з батьками; надавати консультативну допомогу батькам; налагоджувати продуктивні контакти з сім'ями, де діти піддаються насильству з боку батьків; попередження і вирішення конфліктних ситуацій; добирати оптимальні засоби і прийоми спілкування з дітьми, батьками, педагогічним колективом, іншими спеціалістами;
- *діагностичні*: з'ясовувати мотиви негативної поведінки дітей, виявляти детермінанти та фактори ризику; аналізувати сімейну ситуацію дітей з негативними проявами у поведінці; визначати домінуючі серед інтересів, здібностей, потреби дітей; діагностувати прояви агресії та насильства; проводити моніторинг профілактичних проектів; добирати діагностичний інструментарій;
- *перцептивні*: передбачати реакцію дітей на виховну дію; прогнозувати можливі варіанти поведінки дітей у створених педагогічних ситуаціях та ситуаціях, що виникають спонтанно; уміти відчувати внутрішній стан дитини; володіти прийомами емпатії;
- *сугестивні*: на основі власного авторитету, прикладу і аргументованої інформації переконувати дітей у згубності, недоцільності обраних ним установок, ліній поведінки; створювати домінуючі у системі інтересів дітей; володіти психокорекційними прийомами впливу на особистість, її ціннісно-мотиваційну сферу, способами і прийомами навчання та переконання;
- *організаційні*: планувати й організовувати профілактичні заходи; організовувати організаційно-позитивну діяльність дітей, залучати їх спільно з дорослими у активну просвітницьку діяльність; виступати посередником між сім'єю, ДНЗ; використовувати інноваційні методики та зарубіжний досвід у профілактичній роботі, педагогічні можливості соціуму у підвищенні авторитету здорового способу життя серед дітей; забезпечувати координацію діяльності організацій і спеціалістів, що працюють у напрямі профілактики негативних проявів у поведінці дітей;
- *рефлексивні*: здійснювати самоаналіз своєї особистості як фахівця, критично оцінювати адекватність і доцільність власних дій; бачити й усвідомлювати позитивні та негативні сторони своєї діяльності; аналізувати результати своєї роботи і діяльності інших суб'єктів профілактики; будувати перспективи особистісного і професійного зростання;
- *спеціальні (професійно-методичні)*: надавати як очну, так і дистанційну, індивідуальну, консультативну психолого-педагогічну допомогу дитині; застосовувати різноманітні форми педагогічної корекції і терапії; володіти груповими і масовими формами роботи; здійснювати педагогічне керівництво процесом виховання дітей у кризових сім'ях; надавати методичну допомогу вихователям щодо активізації профілактичної роботи з дітьми;
- *академічні*: розширювати науковий світогляд і сферу інтересів; займатися самоосвітою; здійснювати науково-дослідну діяльність, розробляти нові технології профілактичної роботи [6, 111].

Опанування майбутніми вихователями професійною компетентністю, зокрема превентивною (за В. Баженовою, Т. Бережною, О. Гонєєвим, О. Єжовою, Н. Максимовою, В. Муромець, В. Кириченко, В. Оржеховською, Н. Пихтіною, Т. Тарасовою, Т. Федорченко, Л. Кондрашовою «*превентивний – запобіжний, попереджувальний*»), здійснюється під час навчання у ВНЗ. Опановуючи змістову та практичну частину професійної підготовки, у межах розвитку превентивної компетентності студенти розвиватимуть власну готовність до попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку шляхом навчання та формування вмінь розпізнавати детермінанти формування агресивної поведінки дитини, виділяти види агресивної поведінки та їх вплив на оточуючих (батьків, родичів, вихователів, однолітків тощо). На практиці у ДНЗ під час роботи в групах з дітьми дошкільного віку студенти мають навчатися розрізняти загальні та індивідуальні особливості агресивної поведінки

дошкільників, спостерігати зовнішні прояви такої поведінки. Володіючи засобами превентивної діяльності, майбутні випускники будуть професійно здійснювати діяльність щодо попередження агресивної поведінки у дітей дошкільного віку. Отже, теоретична і практична підготовка майбутніх вихователів в умовах ВНЗ повинна бути спрямована на формування превентивної компетентності, яка і включатиме в себе вище зазначенні знання, уміння, навички, особистісні якості вихователя.

Таким чином, особливості сучасної соціальної ситуації розвитку особистості, визнання науковцями виникнення проблеми агресивної поведінки у дітей вже у дошкільному віці, актуалізують проблему формування превентивної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ як одну із ключових для спеціаліста. Превентивну компетентність майбутнього вихователя ДНЗ ми визначаємо як здатність до осмислення теоретичних основ агресивної поведінки дітей, причин, факторів її формування, видів, форм прояву, розробки профілактичних програм, так і володіти практичними вміннями і навичками виявлення та попередження такої поведінки у дошкільників у залежності від детермінант, якими вона була обумовлена. Превентивна компетентність вихователя ДНЗ є однією з найпотужніших умов попередження агресивної поведінки дошкільників. Вона є складовою професійної компетентності фахівців дошкільної освіти і виступає важливою умовою попередження агресивної поведінки. Перспективи подальшого наукового пошуку ми пов'язуємо з розробкою інтерактивних технологій підготовки студентів до успішного здійснення попередження агресивної поведінки дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К.: Університет, 2011. – 320 с.
2. Дегтярева Н.В. Значение метапредметного содержания образования в формировании профессиональных компетенций / Н.В. Дегтярева // Международный научный журнал «Интерактивная наука. – 2017. – № 11. – С.46-47. – DOI 10. 21661/r – 116220.
3. Завыелов А.Е. История развития взглядов на здоровый образ жизни / А.Е. Завыелов // Международный научный журнал «Интерактивная наука. – 2017. – № 13. – DOI 10. 21661/r – 118234.
4. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навч. посіб. / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. – [2-ге вид.]. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
5. Мурована Н.Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності: монографія Н.Н. Мурована. – Севастополь: Рибзст, 2006. – 24 с.
6. Оржеховська В.М. Сучасні орієнтири превентивної педагогіки / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко // Педагогіка і психологія: Науковотеоретичний та інформаційний ж-л АПН України. – 2005. – № 2. – С. 1725.
7. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія / Г. Беленька, О. Богиніч, З. Борисова [та ін.]; за ред. І. Загарницької. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 310 с. – С. 47-98.

REFERENCES

1. Byelyen'ka N.V. Formuvannya profesiyanoi kompetentnosti suchasnoho vykhovatelya doshkil'noho navchal'noho zakladu: monohrafiya / Hanna Volodymyrivna Byelyen'ka. – K.: Universytet, 2011. – 320 s.
2. Degtyareva N.V. Znachenie metapredmetnogo soderzhaniya obrazovaniya v formirovanii professional'nykh kompetentsii / N.V. Degtyareva // Mezhdunarodnyi nauchnii zhurnal «Interaktivnaya nauka. – 2017. – № 11. – S.46-47. – DOI 10. 21661/r – 116220.
3. Zavyelov A.E. Istoriya razvitiya vzglyadov na zdorovy obraz zhizni / A.E. Zavyelov // Mezhdunarodnyi nauchnii zhurnal «Interaktivnaya nauka. – 2017. – № 13. – DOI 10. 21661/r – 118234.
4. Zahorodnya L.P. Pedahohichna maysternist' vykhovatelya doshkil'noho zakladu: navch. posib. / L.P. Zahorodnya, S.A. Titarenko. – [2-he vyd.]. – Sumy: Universytet's'ka knyha, 2010. – 319 s.
5. Murovana N.N. Kompetentnist' pedahoha yak vazhlyva umova yoho profesiyanoi deyatel'nosti: monohrafiya / N.N. Murovana. – Sevastopol': Rybzt, 2006. – 24 s.
6. Orzhekhovs'ka V.M. Suchasni oriyentyry preventyvnoyi pedahohiky / V.M. Orzhekhovs'ka, O.I. Pylypenko // Pedahohika i psykholohiya : Naukovoteoretychnyy ta informatsynny zh-l APN Ukrayiny. – 2005. – № 2. – S. 1725.
7. Pidhotovka vykhovateliv do rozvytku osobystosti dytyny v doshkil'nomu vitsi: monohrafiya / H. Byelyen'ka, O. Bohinich, Z. Borysova [ta in.]; za red. I. Zaharnyts'koyi. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2009. – 310 s. – S. 47-98.

О.А. КОНОНЧУК. КОМПЕТЕНТНОСТНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК УСЛОВИЕ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

В статье, на основе психолого-педагогических исследований, определена и охарактеризована проблема необходимости профессиональной подготовки будущих воспитателей к предупреждению агрессивного поведения дошкольников. Отмечена важность формирования его профессиональной компетентности как одного из условий предупреждения агрессивного поведения дошкольников. В структурном составе профессиональной компетентности будущих воспитателей ДОУ выделена превентивная составляющая и определена ее сущность. Охарактеризованы отдельные смысловые компоненты превентивной компетентности воспитателей ДОУ. Выявлена взаимосвязь превентивной компетентности будущих специалистов с успешностью предупреждения асоциального поведения у дошкольников. Представлены отдельные группы профессиональных умений педагога по осуществлению профилактической деятельности и этапы формирования профессиональной компетентности у будущих специалистов в условиях ВУЗа.

Ключевые слова: агрессивное поведение, дети дошкольного возраста, превентивное воспитание, профессиональная компетентность воспитателя детей дошкольного возраста, превентивная компетентность, профессиональная подготовка.

O.A. KONONCHUK. COMPETENCE COMPONENT IN THE TRAINING OF PRE-SCHOOL EDUCATION EXPERTS AS A CONDITION WARNING AGGRESSIVE BEHAVIOR PRESCHOOLERS

In the article, on the basis of psycho-pedagogical researches, identifies and describes the problem of the necessity of professional training of future teachers to the prevention of aggressive behavior of preschool children. The importance of the formation of his professional competence as a condition for the prevention of aggressive behavior of preschool children. In the structure of professional competence of future teachers DOE selected a preventive component and defines its essence. Is characterized by separate semantic components of the preventive competence of educators DOE. The interrelation of preventive competence of future specialists with the success of the prevention of antisocial behavior in preschoolers. Presented by the separate groups of professional skills of the teacher in implementing preventive activities and stages of formation of professional competence of future specialists in conditions of the UNIVERSITY.

Key words: aggressive behavior, preschool children, preventive education, professional competence of the teacher of preschool children, preventive expertise, professional training.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. В.М. Руденко.
Одержано редакцією 22.05.2017 р.

УДК: 378.159.964.21:008 – 057.875

Н.М. РУДЕНКО

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ СПЕЦКУРСУ «КОНФЛІКТИ В ДИТЯЧОМУ ВІЦІ»

Надається визначення поняття «конфліктологічна культура», «конфліктологічна компетентність» «конфліктологічна грамотність». Розглядаються структура та рівні сформованості конфліктологічної культури фахівця. Представлено зміст спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці», який сприяє формуванню конфліктологічної культури майбутніх вихователів.

Ключові слова: конфлікти, педагогічна конфліктологія, конфліктологічна культура, конфліктологічна компетентність, конфліктологічна грамотність.

Конфліктологічна культура є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. По-перше, сучасні соціально-економічні умови підвищують конфліктність нашого суспільства, конфлікти пронизують усі сфери життя людини, тому необхідно бути готовим гідно попереджати й долати їх у повсякденному житті. По-друге, працівники дошкільної освіти у рамках виконання своїх функціональних обов'язків перебувають у процесі постійного опосередкованого або безпосереднього міжособистісного спілкування. При цьому нерідко виникають нестандартні, інколи конфліктні, ситуації, які потребують миттєвого вирішення.

Поряд із цим керівники дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) відмічають, що не завжди випускники вищої школи, опиняючись в реальному професійному середовищі, готові до здійснення конструктивної поведінки в конфлікті. Самі випускники також зазначають, що відчувають певний дефіцит конфліктологічних знань, умінь; інколи у конфліктних ситуаціях вони відчувають розгубленість й не знають як правильно себе в них поводити. Все це обумовлює особливу важливість конфліктологічної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

Теоретичним питанням конфліктологічної компетентності та культури присвячена значна кількість сучасних наукових досліджень (О. Денисова, В. Зазикіна, Г. Козирева, Л. Мітіної, Л. Петровської, І. Почакаєвої, Н. Самсонової, О. Щербакової та інших).

Досліджуючи праці вчених, які займаються проблемою підготовки особистості до взаємодії в конфліктних ситуаціях та середовищі, слід зазначити застосування різної термінології – «конфліктологічна компетенція», «конфліктологічна компетентність», «конфліктологічна грамотність», «конфліктологічна готовність», «конфліктологічна культура особистості», «конфліктологічна культура фахівця» тощо.

Так, наприклад, О. Щербакова [7] розрізняє поняття «конфліктологічна культура особистості» і «конфліктологічна культура фахівця». Перше вона пов'язує з прагненням та дмінням особистості попереджати й долати соціальні конфлікти, друге розглядається відносно поведінки особистості в конфліктогенному професійному середовищі. О. Щербакова [7], підкреслюючи рівні конфліктологічної підготовки, відокремлює у якості базового, нижчого рівня останньої, конфліктологічну грамотність, що характеризується знаннями й інтуїтивною, неусвідомленою поведінкою, яка базується на життєвому досвіді індивіду. Конфліктологічна грамотність особистості формується як результат її виховання у сім'ї, впливу оточення, у якому вона розвивається, прикладів поведінки батьків тощо.

Другим рівнем дослідниця відокремлює конфліктологічну компетентність як систему наукових знань про конфлікти та умінь цілеспрямовано керувати ними. Досягнення другого рівня конфліктологічної підготовки можливе лише в результаті цілеспрямованого формування.

Найвищим рівнем є сформованість конфліктологічної культури особистості. Ця комплексна якість людини забезпечує конструктивне розв'язання проблем, які виникають в процесі взаємодії особистостей, і складається з багатьох компонентів: культури ціннісної сфери особистості; культури мислення; культури почуттів; комунікативної культури; поведінкової культури.